

# Mezinárodní právo a mezinárodní soudy

## Zákaz použití síly a zločin agrese

Jan Lhotský

1.11.2022  
KMVES



# Rada OSN pro lidská práva

## UN vote to ignore human rights abuses in China leaves west in dead end

**Result not to debate its own damning report shows many states are unwilling to take sides in power struggle between China and west**



📷 The UN report, much of it based on Chinese official information, was written by the outgoing human rights commissioner, Michelle Bachelet. Photograph: Pierre Albouy/Reuters

The Council rejected a draft decision (A/HRC/51/L.6) on **debate on the situation of human rights in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region, China**, by a vote of 17 in favour, 19 against and 11 abstentions.

The results of the vote were as follows:

In favour (17): Czechia, Finland, France, Germany, Honduras, Japan, Lithuania, Luxemburg, Marshall Islands, Montenegro, Netherlands, Paraguay, Poland, Republic of Korea, Somalia, United Kingdom and United States.

Against (19): Bolivia, Cameroon, China, Cote d'Ivoire, Cuba, Eritrea, Gabon, Indonesia, Kazakhstan, Mauritania, Namibia, Nepal, Pakistan, Qatar, Senegal, Sudan, United Arab Emirates, Uzbekistan and Venezuela.

Abstentions (11): Argentina, Armenia, Benin, Brazil, Gambia, India, Lybia, Malawi, Malaysia, Mexico and Ukraine.

# Obsah

- Donucení v mezinárodním právu
- Univerzální jurisdikce
- Charta OSN a zákaz použití síly
- Rozšíření jurisdikce MTS o zločin agrese
- Definice zločinu agrese
- Case studies: příklady z minulosti

# Donucení v MP

## Reakce na porušení MP-normy

- Upozornění (varování)
- Retorze (odplata)
  - Způsobuje státu faktickou újmu, ale nezasahuje do právní sféry
  - Např. odřeknutí návštěvy, zvýšení celních poplatků, označení diplomata za *persona non grata*
- Represálie (protiopatření)
  - Zasahuje do právní sféry, ale jelikož je reakcí na porušení druhé strany, není protiprávní (+podmínka přiměřenosti)
  - Např. embargo (zákaz vývozu), bojkot (zákaz dovozu), zmrazení účtů
- Sebeobrana
  - Čl. 51 Charty OSN
- Kolektivní donucovací akce
  - bez použití síly (čl. 41 Charty OSN)
  - s použitím síly (čl. 42 Charty OSN)

# Univerzální jurisdikce

- Vnitrostátní trestní řízení
- Tradiční jurisdikční tituly – existence určitého vztahu
  - **Územní princip**
    - Zločin na území státu
  - **Princip aktivní personality**
    - Pachatel je občanem státu
  - **Princip pasivní personality**
    - Oběť je občanem státu
  - **Princip ochrany**
    - Dotčen podstatný zájem státu

# Univerzální jurisdikce

- Pokud je trestnost činu dána mezinárodním obyčejovým právem, lze postihnout i bez uvedeného vztahu – **univerzální jurisdikce**

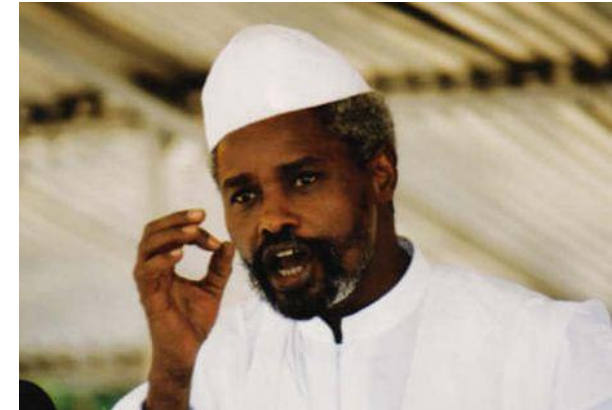
# Univerzální jurisdikce

Jaké zločiny spadají pod univerzální jurisdikci?

- **Téměř konsenzuálně**
  - Genocida
  - Zločiny proti lidskosti
  - Válečné zločiny
  - Mučení
  - Pirátství
- **Další názory**
  - Zločin agrese
  - Nucená mizení
  - Terorismus
  - Otroctví atd.

# Univerzální jurisdikce

- Nejasnost ohledně aplikace
  - Které zločiny?
  - Výkon dobrovolný či povinný?
  - Většina států na světě ve vnitrostátním právu má
- Povinnost „**vydat nebo stíhat**“ (*aut dedere aut judicare*)
  - Princip mezinárodního práva
  - Případ Hissene Habré (MSD 2012 - *Belgium v. Senegal*)
- Vzhledem k „omezené“ jurisdikci MTS lze institut univerzální jurisdikce užívat jako doplňkový nástroj v boji proti beztrestnosti (*fight against impunity*)





# Charta OSN – *Jus ad bellum*

- Mezinárodní právo: **zákaz použití síly a hrozby silou**

- Čl. 2 odst. 4 **Charty OSN**

*Všichni členové se vystríhají se svých mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly jak **proti územní celistvosti** nebo **politické nezávislosti**, kteréhokoli státu, tak **jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s cíli** Organizace spojených národů.*

- **Výjimky**: rezoluce RB OSN, sebeobrana, příp. pozvání
- Šedá zóna?

# Zločin agrese: historie

## První polovina 20. století

- 1928 Briand-Kelloggův Pakt
- 1945 Charta OSN
  - Čl. 2/3 povinnost řešit spory pokojnými prostředky
  - Čl. 2/4 zákaz hrozby silou a použití síly
- 1940s Norimberský a Tokijský tribunál
  - Zločin proti míru (=zločin agrese)

# Zločin agrese: historie

## Druhá polovina 20. století

- 1974 definice útočného činu (*act of aggression*) Valným shromážděním OSN
- Za agresi je považováno *použití ozbrojené síly státem nebo skupinou států **proti svrchovanosti, územní nedotknutelnosti nebo politické nezávislosti jiného státu** způsoby vypočtenými v této definici*
- RB OSN může dospět k závěru, že k útočnému činu nedošlo
- Demonstrativní výčet
  - a) **Invaze** nebo útok ozbrojenými silami, vojenská **okupace** nebo **anexe** území*
  - b) **Bombardování** území jiného státu*
  - c) **Blokáda** přístavů nebo pobřeží státu*
  - d) **Útok** na pozemní, námořní nebo vzdušné síly*
  - e) **Použití** ozbrojených sil umístěných v zahraničí v rozporu se stanovenou dohodou*
  - f) **Umožnit použít území státu** jinému státu k agresi vůči třetímu státu*
  - g) **Vyslání** ozbrojených band, skupin, nepravidelných jednotek nebo žoldnéřů*
- 1998 konference v Římě

# Jurisdikce Mezinárodního trestního soudu

- 2002: vstup Římského statutu v platnost
- **Věcná jurisdikce**
  1. Genocida
  2. Zločin proti lidskosti
  3. Válečné zločiny
  4. Zločin agrese (nikoli od 2002)

# Definice zločinu agrese

- 2010: přijat dodatek ŘS o zločinu agrese
- 2018: rozšíření jurisdikce MTS o zločin agrese

## Článek 8 bis

1. *Pro účely tohoto Statutu „zločin agrese“ znamená plánování, přípravu, zahájení nebo provedení útočného činu (akt agrese), který svou **povahou, závažností a rozsahem** zakládá **zjevné porušení (manifest violation)** Charty OSN, osobou v postavení, které jí umožňuje efektivně vykonávat kontrolu nad státem nebo řídit jeho politické nebo vojenské akce.*
2. Definice pojmu útočný čin (akt agrese) dle rezoluce VS OSN 3314 (XXIX) z roku 1974

# Článek 8 bis

- **Fáze dokonání**
  - Plánování, příprava, zahájení nebo provedení
- ***Leadership clause***
  - Pachatelem osoba v postavení, kdy vykonává kontrolu nad státem, nebo řídí jeho politické nebo vojenské akce
- **Závažné porušení Charty OSN (*manifest violation*)**
  - Povaha, závažnost, rozsah
  - Vyloučení sporných případů

# Smluvní strany dodatku o zločinu agrese

Listopad 2022: 44 států

10. b Amendments on the crime of aggression to the Rome Statute of the International Criminal Court	
Kampala, 11 June 2010	
<b>Registration</b>	: 8 May 2013, No. 38544
<b>Status</b>	: Parties : 44
<b>Text</b>	: <a href="#">Certified true copy</a>  <a href="#">Resolution RC/Res.6</a> of the Review Conference of the Rome Statute.
<b>Note</b>	: The Review Conference of the Rome Statute, held in Kampala, Uganda, from 31 May to 11 June 2010 adopted the amendments on the crime of aggression on 11 June 2010 by Resolution RC/Res.6. The amendments were circulated by the Secretary-General under cover of depositary notification <a href="#">C.N.651.2010.TREATIES-8</a> of 29 November 2010.

Participant	Acceptance(A), Ratification
Andorra	26 Sep 2013 A
Argentina	28 Apr 2017
Austria	17 Jul 2014
Belgium	26 Nov 2013
Bolivia (Plurinational State of)	10 Dec 2020
Botswana	4 Jun 2013
Chile	23 Sep 2016
Costa Rica	5 Feb 2015
Croatia	20 Dec 2013
Cyprus	25 Sep 2013
Czech Republic	12 Mar 2015 A
Ecuador	25 Sep 2019
El Salvador	3 Mar 2016
Estonia	27 Mar 2013
Finland	30 Dec 2015
Georgia	5 Dec 2014
Germany	3 Jun 2013 A

Guyana	28 Sep 2018
Iceland	17 Jun 2016
Ireland	27 Sep 2018
Italy	26 Jan 2022
Latvia	25 Sep 2014
Liechtenstein	8 May 2012
Lithuania	7 Dec 2015
Luxembourg	15 Jan 2013
Malta	30 Jan 2015
Mongolia	18 Jan 2021
Netherlands <sup>1</sup>	23 Sep 2016 A
North Macedonia	1 Mar 2016
Panama	6 Dec 2017
Paraguay	5 Apr 2019 A
Peru	14 Oct 2022
Poland	25 Sep 2014
Portugal	11 Apr 2017
Samoa	25 Sep 2012
San Marino	14 Nov 2014
Slovakia	28 Apr 2014 A
Slovenia	25 Sep 2013
Spain	25 Sep 2014
State of Palestine	26 Jun 2016
Sweden	26 Jan 2022 A
Switzerland	10 Sep 2015
Trinidad and Tobago	13 Nov 2012
Uruguay	26 Sep 2013

# Článek 15 bis

- Podmínky výkonu jurisdikce je-li vyšetřování zahájeno smluvní stranou nebo žalobcem
- *Opt-out*
- Pokud spácháno **na území** nesmluvní strany nebo **občanem** nesmluvní strany, MTS **nemá jurisdikci**
- **Žalobce** se musí nejprve **obrátit na RB OSN**
  - Pokud RB určí útočný čin, lze vyšetřovat
  - Pokud RB během 6 měsíců neurčí, lze pokračovat pokud povolí tzv. přípravný úsek soudu
  - Tento postup se neaplikuje, pokud situaci postoupí soudu RB OSN (čl. 15 ter)



# Šedá zóna

## Příklady použití síly sporné legální povahy

- Jednostranná humanitární intervence (např. ochrana národnostních menšin)
- Intervence v občanské válce na žádost jedné ze stran (např. konkurenční vlády)
- Ozbrojené operace v cizím státě proti nestátním aktérům (terorismus)
- Preventivní sebeobrana
- Extenzivní ozbrojená reakce na pohraniční provokaci
- mix důvodů
- Masivní kyberútok?

# Co znamená „zjevné porušení“ Charty OSN?

- Důvodem pro slovní spojení „zjevné porušení“ bylo vyloučit z trestní odpovědnosti použití síly, které není z právního hlediska jednoznačné (šedá zóna)
- Vídeňská úmluva o smluvním právu
  - Čl. 31: Smlouva musí být vykládána v dobré víře, v souladu s obvyklým významem, který je dáván výrazům ve smlouvě v jejich celkové souvislosti, a rovněž s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy
  - Čl. 32: *Travaux Préparatoires* až jako doplňkový prostředek výkladu
- Interpretace: klíčová je role soudců MTS



# Závěry

- MTS je nadán jurisdikcí vůči zločinu agrese od roku 2018, v současné době je stranou dodatku o zločinu agrese 44 států (ŘS má 123 stran)
- Definice je komplikovaná a vágní, pouze **závažná porušení s vážnými následky** budou zakládat mezinárodní trestněprávní odpovědnost
- Práh jurisdikce soudu vůči zločinu agrese velmi vysoký **reálně bude moci být využíváno velmi málo**
- Výklad je ponechán **soudcům** (šedá zóna)

# 1982 Falklandské ostrovy



# 1990 Kuvajt



# 1999 Jugoslávie



# 2001 Afghánistán



# 2003 Irák





# 2010 Jižní Korea



# 2011 Libye



# 2014 Ukrajina



MUNI  
FSS

**Děkuji za pozornost!**

Jan Lhotský